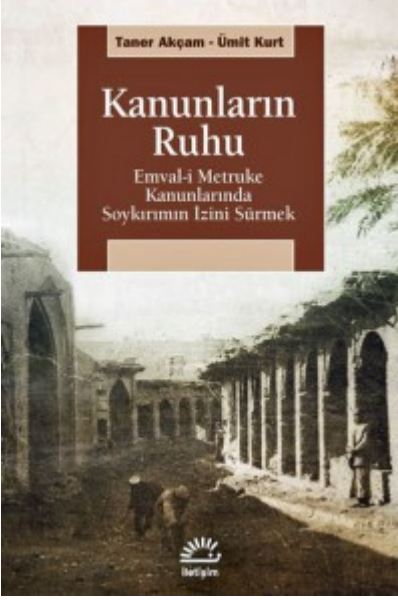

Taner Akçam: Çocuklar malları için kapışıldı

Posted on 06/10/2014

Gayrimüslim malları bazen ünlü bir işadamının gaspıyla bazen kentsel dönüşümle gündeme geliyor. Tarihçi Taner Akçam'a göre sistem bu malların imhası üzerine kurulu, bugün Anadolu'da pek çok mal hukuken Ermenilere ait yayımlanan "Erdoğan Demirören cinayetle suçlanıyor" haberi yalnızca ünlü bir iş insanının cinayete karışması ve daha sonra öldürülen kişinin malını gaspetmesi iddiaları açısından çapıcı değildi. Aynı zamanda bir gayrimüslimin bu ülkede nasıl canından ve malından olabileceğini ve sonrasındaki hukuksuzlukları göstermesi açısından önemliydi. Zira öldürülen ve malı gaspedilen kişi bir Rum'du. Geçtiğimiz günlerde ise Taraf 'ta ve Agos'ta kentsel dönüşüm sürecinde gayrimüslim mallarının nasıl yıkıldığını ve tapu meselesinin nasıl içinden çıkılmaz hâle getirildiğini okuduk. Bu haberler bir kez daha gösterdi ki, yüzbinlerce gayrimüslimin bu topraklardan gönderilmesi, öldürülmesi ve mallarının gaspı 1915'le sınırlı bir mesele değil. O evlerde o acıların üstüne birileri oturmaya devam ettiği müddetçe, "imha" da devam ediyor olacak.

1915'te ve sonrasında Ermeni mallarına nasıl el konduğunu, Ermeni meselesi konusunda önemli çalışmalarıyla bilinen tarih profesörü Taner Akçam'la konuştuk. Amerika'da Clark Üniversitesi'nde dersler veren Akçam, Ümit Kurt'la birlikte yazdığı son kitabı Kanunların Ruhu - Emval-i Metruke Kanunlarında Soykırımın İzini Sürmek'te tam da bu konuyu incelemişti.

TUĞBA TEKEREK: Taraf 'ta Erdoğan Demirören haberini gördüğünüzde ne düşündünüz? Şaşırdınız mı?

Fazla şaşırmadım. "Bu skandal, Türkiye'de, İttihatçılardan bu yana yapılan bir uygulamanın, belki de bir suçla doğrudan bağlanmış bir biçimi. Ama bu ülkede Hıristiyanların mallarının yağmalanmasının öyle çok anormal bir tarafı yok. Sistemin kendisi, Hıristiyanların mallarının resmi, gayriresmi imhası üzerine oturuyor zaten" diye düşündüm. Bu haber bir zihniyet dünyasının devamını gösteriyordu. Ayrıca "Taraf yine yaptı yapacağını" dedim ve basının hiçbir biçimde haberin üstüne gitmemesine gülümsedim.

1915'te Ermeniler tehcir edilirken, mallarıyla ilgili yasal bir düzenleme yapılmış mıydı?

Yapılmıştı. İlk sistematik sürgünler Mayıs ayında başladı. Sürülen Ermenilerin mallarına nasıl el konulacağı da 30-31 Mayıs'ta Bakanlar Kurulu kararıyla düzenlendi. 10 Haziranda ayrıntılı bir tamim hazırlandı. Ve nihayet 26 Eylül 1915'te, 13 Eylül 1331 tarihli geçici kanun çıkartıldı. Bu kanun ve kanunun uygulanmasıyla ilgili kararname tüm yağma eyleminin

hukuki alt yapısını oluşturdu.

Hukuken nasıl işliyor bu yağma sistemi?

Önce bölgelerde emval-i metruke (terkedilmiş mallar) komisyonları kuruluyor. Burada amaç bir Ermeni'ye ilişkin ne kadar mal mülk varsa hepsinin onun adına kayda geçirilmesi. Bir Ermeni'nin sürülmeden 15 gün - bazen bir ay da oluyor buöncesine kadar yapmış olduğu bütün ticari işlemler iptal ediliyor.

Ne gibi ticari işlemler?

Mesela evini komşusuna satmış, "Sürüleceğini biliyordu. Sahte bir şekilde malını garanti altına almak için bunu yaptı" diye iptal ediliyor o satış. Sonra mallarla ilgili kayıtlar İl İdare Kurulu'na, oradan da mahkemeye gidiyor. Ermenilerden alacakları olduklarını iddia edenler mahkemeye başvuruyor. Mahkemenin bu konuda aldığı karara itiraz edilemiyor. Kanuna göre, alacak-verecek işleminden sonra kalan miktar, gittikleri yerlerde Ermenilere devredilecek.

Devrediliyor mu?

Hayır, hiçbir biçimde verilmiyor. Bana göre, bugüne kadar altından kalkamadıkları en önemli problem bu. Türk hukuk sisteminde var olan çok büyük bir çelişki bu. Eldeki kanunlara göre, malların karşılığının Ermenilere verilmesi lazım ama verilmiyor ve üstüne yatılıyor. Şubat 1918'de artık her şey bittikten sonra, Hükümet konuya ilişkin bir komisyon kuruyor ve bu komisyon bir rapor hazırlıyor. Raporda, "Kanunen bu insanlara mallarının karşılığını vereceğimizi söylemiş olmamıza rağmen bunlar verilmemiştir. Bu kanunsuz bir durumdur" deniyor. Ne İttihat ve Terakki ne de Cumhuriyet döneminde "Ermenilerin malları üzerindeki hakları bütünüyle ortadan kalkmıştır" ifadesi hiçbir zaman kullanılmıyor. Ermenilerin haklarını kaybettikleri hiçbir yerde söylenmiyor ve yazılmıyor.

Bu süreçte Ermeniler vatandaşlıktan çıkarılıyor mu?

Hayır. Türkiye’de Hıristiyanların mülksüzleştirilme süreci ile Almanya’da Yahudilerin mülksüzleştirilme süreci arasındaki esas fark bu: Almanya’da Yahudiler vatandaşlıktan çıkartıldılar ve mallar otomatik olarak devlete kaldı. Bizde ise Ermenileri vatandaşlıktan çıkartmadıkları için “Devlet, sahibi adına bunu işletecektir” dendi.

Devletin Ermenilerden kalan malları kullanmaya ilişkin bir stratejisi var mı?

Gayet sistematik bir politikası var. Beş amaca yönelik kullanılıyor mallar. Birinci amaç, dışarıdan gelen Müslüman göçmenlerin yerleştirilmesi. Muhacirler, karşılık alınmadan bedava yerleştiriliyor Ermenilerden kalan evlere. İkincisi İslam burjuvazisi oluşturmak. Bunun için Ermeni’den ele geçen şirketler çok ucuz fiyatlarla Müslüman işletmecilere devrediliyor. Üçüncü olarak, Ermeni mallarından elde edilen, gelirlerle savaş finanse ediliyor; buğday, üzüm gibi tarım ürünleri ya da bunların satışından elde edilen gelir ve önemli binalar orduya tahsis ediliyor. Ayrıca, Ermenilerin sevkiyatına ilişkin hükümet harcamaları da Ermenilerin mallarından elde edilen gelirlerden karşılanıyor. Son olarak da bazı büyük binalar çeşitli devlet ihtiyaçları için, örneğin hastane, okul olarak kullanılıyor.

Peki devlet bu amaçlarını gerçekleştirebiliyor mu, yoksa yerelde işler kontrolden çıkıyor ve bir yağma mı yaşanıyor?

Her ikisi birden. Örneğin mallar Emval-i Metruke komiteleri tarafından hiçbir zaman yeteri ciddiyetle kayda geçirilmiyor. Bunun üzerine, “yağmalamayın, etmeyin, yapmayın” türünden uyarılar gidiyor, daha sonra heyetler yollanıyor bölgelere ve bunun da yetmediği aşamada yargılamalar başlıyor.

Öyle mi?

Evet. İttihat Terakki üyeleri ve bürokratlar Anadolu'da kurulan mahkemelerde yargılanıyorlar yolsuzluk ve suistimalden dolayı. Sonuç olarak benim çıkardığım genel tablo şu, hükümetle yerel yöneticiler arasında Ermenilerin sürülmesi ve imhası konusunda anlaşmazlık yok. Ama mallar tam bir Yağma Hasan böreği olarak görülüyor. Devletin bu malı kendi istekleri doğrultusunda kullanma arzusuyla yerel yöneticilerin yağmalama arzusu arasında daima bir sürtüşme yaşanıyor.

Ermeni kızların yaşadığı büyük dram

Ermeni çocuklar "çocuk pazarı"ndan işgücü olmak üzere alınıyordu, dediniz. Kız çocukları cinsel olarak istismar ediliyor muydu?

Genç kızlar evlenmek bahanesi ile alınıyordu. Özellikle bazı devlet görevlilerinin yanlarında üç beş genç kız bulundurduklarını anılardan anlıyoruz. Birçok durumda da genç Ermeni kızlar, ikinci, üçüncü hanım olarak hareme alınıyorlar. Burada iyi niyetli aileleri dışarıda tutmak isterim.

Bu ailelerden, soykırım sonrası, sakladıkları çocukları götürüp İngiliz makamlarına veya diğer otoritelere teslim edenler de var. Ama Ermeni çocukların özellikle kızların yaşadıkları büyük bir dramdır.

Çocuklar malları için kapışıldı

Tehcir sırasında halk arasında, Ermenilere yardım edenler, çocukları evlerine alanlar da var, değil mi?

Evet, Anadolu'da bir çok bölgede Ermeni çocuklarının alındığı, hayatlarının kurtarıldığı

söylenir. Doğrudur. Hakikaten bunu insani nedenlerle yapanlar da vardı. Onları bir kenarda tutmak isterim. Ama 1915'in yaz aylarında merkezden bölgelere bir karar gidiyor: "Herhangi bir çocuğu yanınıza alırsanız, o çocuğun ailesinin bütün miras hakları size geçecektir" diye. Ve Anadolu'nun bazı kasabalarında eşraf arasında, zengin Ermeni çocuklarını kapma yarışı başlıyor. Ermeni çocukları evlerine alan ailelerin birçoğunun bunu ekonomik kazanç amacıyla yaptığını söylemek yanlış olmaz. Hükümet, Ermeni çocuk alan aileye belli bir miktar para da ödüyor.

O halde Ermeni çocukların Müslüman ailelere verilmesi bir devlet politikası mı?

Evet, sistematik bir devlet politikası. Ermeni soykırımı bir tek fiziki imha olarak yaşanmadı. Asimilasyon özellikle Ermeni çocukların asimilasyonu ve bu arada Müslümanlaştırılması, soykırımın en önemli ayaklarından biriydi. Sürgünler başlamadan bölgelere yollanan tamimlerde tehcirle kaç Ermeni çocuğun ana-babasız kalabileceği bilgisi isteniyor. Tehcirden sonra bu çocuklar özel yurtlara yerleştirilerek Müslümanlaşmaya tabi tutuluyor. Burada belli bir yaş grubuna dikkat ediyorlar, bölgelere yollanan telgraflarda da bu belirtiliyor; 4-12 yaş arası. Çünkü 4 yaşından küçüklerin bakım problemi var; bakacak Müslüman aile bulunamıyorsa, öldürülüyor. 13 yaş üzerindeki de öldürülüyor, çünkü "Ermeniliklerini unutmazlar" deniyor. Kızlar da özel emirlerle Müslüman erkeklerle zorla evlendiriliyor, ki 1948 Soykırım tanımındaki bir maddedir bu...

Ermeni aileler çocuklarını yetimhaneye mi bırakıyor, yanında götürmeyi tercih ediyor?

Birçok durumda, yanlarında götürüyorlar. Yolda da dinlenme yerleri bir nevi "çocuk pazarı"na dönüşüyor. Kimi aileler çocuklarını kurtulsunlar diye vermek veya satmak zorunda kalıyor. Bu tür toplanma yerlerine yanında doktorla gelen Müslümanlar bile var. Afedersiniz, hayvan seçer gibi, sıhhatli çocuk seçiyorlar. Çeşitli amaçlarla alınıyor bu çocuklar. Elbette, iyi niyetli, gerçekten yardımcı olmak isteyenler de var ama benim anılardan anladığım kadarıyla, çoğu kişi bu çocukları basit bir iş gücü olarak görüyor. Yetişkin erkek nüfusun savaş nedeniyle yokluğu, evde, tarlada çalıştıracak insana ihtiyaç duyuruyor. Ermeni

anlarında, çocukların Müslüman ailelerce alınması, “kölelik” olarak tanımlanıyor. Gerçekten de çok zor şartlarda çalıştırılıyorlar, hatta daha sonra satıldıkları da oluyor.

Kaynak: [TARAF](#)